N:o 38.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 April 1883, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Kongl. Maj:t har under den 6 sistlidne Mars till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition:

»Med öfverlemnande af de i ämnet inom Statsrådet och Högsta Domstolen förda protokoll samt af andra till frågan hörande handlingar, vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande öfverlemna närlagda förslag till Förordning rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Förslag

till

Förordning rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

1 §.

Lapp, som vill, på sätt här nedan tillåtes, med sina renar flytta fram och tillbaka emellan Sverige och Norge, skall vara antingen svensk eller norsk undersåte.

2 §.

Önskar svensk Lapp att blifva norsk eller norsk Lapp att blifva svensk undersåte, skall utflyttningsattest, då laga hinder derför ej möter, på begäran meddelas honom i Sverige af vederbörande länsman och kyrkoherde samt i Norge af vederbörande fogde och sockneprest; dock vare han från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersåte han förut varit, icke fri, förrän han, enligt de i andra riket gällande föreskrifter, blifvit dettas undersåte och bevis derom hos förenämnde embetsmän företett, samt upphört att i det rike, hvarifrån han utflyttat, begagna bete för sina renar utöfver hvad enligt 3 § tillåtet är.

3 §.

Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvartdera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att *der betjena sig* af land och vatten så väl till underhåll för sig och sina renar, *under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, som* till jagt och fiske *lika med rikets egna undersåtar.* Utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke må ej svenska Lappar med sina renar uppehålla sig i Norge under annan del af året, än Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader, eller norska Lappar med sina renar vistas i Sverige under nämnde månader, *så framt ej ovanliga väderleksförhållanden utgöra hinder för flyttningarne;* dock ega Lapparne i de trakter, der de efter gammal sedvana plägat under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjellen på ömse sidor af riksgränsen, att fortfarande utöfva denna rätt i samma utsträckning som hitintills, *och bestämmer Konungen, der det finnes nödigt, de gränser inom hvilka en sådan betesrätt får utöfvas.* Öfverträdelse af det i denna § gifna förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt.

Varder genom särskild lag i något af rikena dess egne Lappar medgifven vidsträcktare rätt till bete för deras renar eller till skogsfång, än i denna förordning bestämmes, skall sådan rätt tillkomma jemväl det andra rikets Lappar å de trakter, der de, enligt hvad ofvan stadgas, äro berättigade att uppehålla sig.

4 §.

Under sin vistelse inom de trakter, som i 3 § omförmälas, ega Lapparne att i skog till eget behof begagna torra träd och vindfällen samt en och videbuskar äfvensom växande löfträd. Der skogen tillhör staten, erlägges härför icke någon betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen samt en och videbuskar i enskilda skogar. För växande löfträd, som Lapparne taga ur skog, hvilken tillhör enskild man, skall deremot af dem gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes vid syn, hvilken förrättas af länsmannen eller annan, som af amtmannen dertill blifvit förordnad, jemte två gode män utsedde en af hvardera parten. Underlåter någon af parterna att utse god man, åligger det förrättningsmannen att i partens ställe utse sådan bland lagrättsmännen. Om kallelse till syn gälle hvad om kallelse till förlikningskommission är stadgadt. För syneförrättningen tillkommer förrättningsmannen den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente. Af förrättningsmannen utsedd god man åtnjuter för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre. Synerätten bestämmer om och i hvad mån synekostnaden skall fördelas mellan parterna eller om den af endera parten skall gäldas. Besvär öfver synen må ej anföras hos öfversynerätt. För det vid synen bestämda ersättningsbeloppet jemte synekostnaden eger utmätning rum utan dom eller utslag.

Till uppförande eller ombyggnad af stängsel, gammer eller hus må växande löfträd af Lapparne tagas endast efter anvisning eller utsyning, hvilken skall ske å så vidt möjligt för Lapparne begvämt ställe och kostnadsfritt lemnas i statens skogar af vederbörande skogsbetjent och i enskildes skogar af egaren eller, der denne ej utan dröjsmål lemnar anvisning eller Lapparne ej med honom blifva ense, af tjensteman, som af landshöfdingen eller amtmannen dertill förordnats; dock att, der virke, som af Lapparne på deras vistelseort under sommaren blifvit lagligen användt till stängsel, finnes vid deras återkomst utan deras samtycke bortfördt eller gjordt obrukbart, Lapparne i sådant fall ega rätt att till uppförande af nytt stängsel utan anvisning eller utsyning taga äfven växande löfträd.

Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller tager mer än till hans eget behof erfordras, *eller öfverträder ofvan gifna förbud att utan utsyning taga växande löfträd till stängsel, gammer eller hus,* eller som försummar att, innan han höst eller vår flyttar, för egaren uppgifva hvad han af växande löfträd sig tillegnat i enskild skog, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Växande löfträd, som af Lapparne tagas i statens skogar för att an-

vändas till stängsel, skola af Lapparne afbarkas. Lapp, som underlåter detta, böte högst 40 kronor. Virke, som Lapparne på deras vistelseort under sommaren lagligen användt till stängsel, gammer, tältstänger eller annat dylikt varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan Lapparnes samtycke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jordegare, som häremot bryter, straffes med böter, högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

5 §.

Genom rödjning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga. Hafva sådana vägar redan blifvit på omförmälda sätt stängda, skola de genom statens föranstaltande åter göras för Lapparne tillgängliga.

6 §.

De landsträckor, der Lapparne söka bete för sina renar, kunna indelas i särskilda distrikt, inom hvilka de Lappar, som der med sina renar sig uppehålla, skola i de fall och på det sätt, som nedan i 9 § 3 och 4 mom. sägs, vara underkastade ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas de jordbrukande invånarnes egendom.

I hvilka trakter distriktindelning skall ega rum bestämmes af Konungen. Han fastställer ock distriktens gränser.

För att en trakt, hvarest Lapparne ega rätt att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande Lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark. Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, utan att öfvergå till annat *distrikt*.

7 §.

Lapp, som vill med renar flytta till trakt der distriktindelning eger rum, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn, det distrikt, inom hvilket han ärnar uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar, han kommer att medföra, och dessas egare. Flyttar

någon utan att hafva lemnat sådan uppgift, böte högst 40 kronor. Lag samma vare, der det medförda renantalet med en femtedel eller mera öfverstiger det af honom uppgifna.

I hvartdera riket skola de Lappar, hvilka anmält sig vilja uppehålla sig inom ett och samma distrikt, inför vederbörande länsman inom sig välja en förman och en andre förman. För de valde utfärdas förordnande af landshöfdingen eller amtmannen; förmannen erhåller ock af länsmannen förteckning å alla de Lappar, som komma att stå under hans tillsyn, hvilken förteckning tillika upptager de af Lapparne, enligt föregående moment, till länsmannen aflemnade uppgifter. Af denna förteckning insände länsmannen dessutom två exemplar till landshöfdingen eller amtmannen, som sänder det ena exemplaret till amtmannen eller landshöfdingen i det amt eller län, distriktet tillhör, jemte uppgift å de utsedde förmännen och andre förmännen. Skulle sistnämnde amtman eller landshöfding finna, att större antal renar är uppgifvet för något visst distrikt än detsamma väl kan mottaga, har han att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste distrikt eller område, der utrymme finnes, och att derom underrätta landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, derifrån flyttningen skall ske, så tidigt att Lapparne kunna få kännedom om beslutet, innan flyttningen företages.

Lapp, som sålunda fått sig anvisadt visst distrikt eller område, men flyttar annorstädes, och icke inom den tid, som af landshöfdingen eller amtmannen bestämmes, förer de renar, som äro under hans tillsyn, till det anvisade området, straffes med böter första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt. Vid områdenas fördelning iakttages att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att qvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur.

Tid och sätt för afgifvande af de i denna § föreskrifna uppgifter äfvensom för val af förman och andre förman bestämmas af landshöfdingen eller amtmannen, hvilken jemväl för öfrigt, i händelse dessa bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för dermed afsedda ändamål, eger att gifva de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas nödiga.

Hvad i denna § blifvit stadgadt, skall ock tillämpas i fråga om Lapp, som vill med renar flytta till trakt, som ej är i distrikt indelad, men med afseende å hvilken Konungen särskildt förordnat, att anmälningsskyldighet skall ega rum; skolande i detta fall Lapp för länsmannen i hemorten upp-

gifva, i stället för distrikt, den socken eller liknande område, hvarinom han ämnar uppehålla sig.

8 §.

Det åligger hvarje förman och andre förman:

a) att infinna sig i sitt distrikt senast å samma tid som dit först ankommande Lappar och att förblifva der, intilldess de till hans distrikt hörande, inflyttade Lapparne allmänt begifvit sig derifrån;

b) att inom åtta dagar efter ankomsten till distriktet för länsmannen uppvisa sitt förordnande jemte förteckningen öfver de Lappar, som anmält sig ämna uppehålla sig inom distriktet, samt tillika uppgifva stället, der förmannen och andre förmannen vanligen träffas;

c) att förskaffa sig kännedom om de till distriktet hörande Lappars uppehållsställen äfvensom angående de Lappar, som flytta genom distriktet, samt i händelse det skulle visa sig, att Lappar, hvilka ej äro upptagna i förteckningen, der uppehålla sig, *eller att någon uppgifvit antalet af sina renar origtigt,* derom hos länsmannen göra anmälan.

Det åligger vidare förman eller, då han har förfall, andre förman:

d) att tillse, det Lapparne noga bevaka sina renar, samt i öfrigt befordra god ordning och vid uppkommande tvister med den jordbrukande befolkningen söka bilägga desamma;

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad, samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under förmannens tillsyn stående Lappar att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader;

f) att söka upptäcka genom hvilkens eller hvilkas renar angifven skada inom distriktet blifvit förorsakad och att, efter undfången kallelse till besigtning, syn eller värdering å skadan, till förrättningen inkalla den eller de skyldige, om de äro honom bekante.

Förman väljes hvarje gång för ett år. Han kan afsäga sig nytt val till förman eller till andre förman under så lång tid, som han senast innehaft uppdraget. Andre förman väljes äfven hvarje gång för ett år, och kan nästa år väljas till förman eller andre förman. Har han innehaft uppdraget i två år, är han under ett år för val fri.

9 §.

1. Lapparne åligger ej allenast att noga taga sig till vara för att sjelfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas.

2. Skada, som af renar göres å åker, äng, växande skog eller hjortronland, ersättes af den eller dem, genom hvilkas renar skadan blifvit förorsakad. Lag samma vare i fråga om skada å utängsslåtter, som äro inhägnade med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnadt, eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslåtter. Sker skadan med uppsåt eller grof vårdlöshet vid renarnes bevakning, böte dessutom den skyldige för *hvar* gång högst 40 kronor, hvilka böter dock ej ifrågakomma, der förlikning träffas om skadans ersättande. Lapp, af hvars renvaktare sådan förseelse nu sagd är blifvit föröfvad, vare ansvarig för gäldande af de böter, som kunna renvaktaren ådömas.

3. Sker skada å egor af ofvannämnda beskaffenhet inom sådant distrikt, hvarom i 6 § förmäles, och kan det ej utrönas, genom hvilkens eller hvilkas renar den förorsakad blifvit, åligger ersättningsskyldigheten de Lappar, hvilka uppehöllo sig i distriktet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördeladt i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar tillhörer distriktet. Om vid den tid skadan skedde renar, tillhörande andra Lappar, än dem, som anmält sig vilja i distriktet uppehålla sig, voro stadda på flyttning derigenom eller eljest der sig uppehöllo, skola äfven dessa främmande Lappar i förhållande till antalet af sådana deras renar i ersättningen deltaga. Visar Lapp, förr än förlikning träffats, eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri. Inom trakter, der distriktindelning ej skett, eger sådan gemensam ansvarighet, som i detta mom. stadgas, ej rum.

4. Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Hvad Tromsö amt särskildt angår eger ej ersättningsskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den *1* Juli hvarje år, när denna förmån ej af Lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas. I Tromsö amt skall ej heller skada *ersättas å sådan utmark, belägen på visst*

afstånd från jordegarens eller brukarens fasta bostad, hvilket afstånd för tiden från och med den 1 till och med den 7 Juli bestämmes till 3 kilometer eller derutöfver, och för den tid, under hvilken svenska Lappar i öfrigt ega uppehålla sig i Norge, till 6 kilometer eller derutöfver.

10 §.

Har under Lapparnes uppehåll i Norge skada genom deras renar någon derstädes förorsakats såsom i 9 § sägs och vill den, som skadan lidit, göra sin rätt till ersättning gällande, låte han, der ej syn, hvarom i 11 § sägs, kan hållas inom tre gånger 24 timmar, sedan skadan upptäcktes, så fort ske kan, tillkalla två ojäfvige och kunnige män, hvilka böra samtidigt infinna sig på stället samt, efter besigtning af skadan och undersökning om densammas tillkomst, derom efter bästa förstånd och under edlig förpligtelse afgifva utlåtande. Till denna förrättning kallas den ersättningsskyldige, der han är känd, *men i annat fall,* om skadan skett inom distrikt, hvarom i 6 § *förmäles, förmannen* eller andre förmannen för de Lappar, som der uppehålla *sig. Möter* hinder för sådan kallelses delgifvande inom 48 timmar efter det skadan upptäcktes, tillkallas i stället en af de i närheten varande Lappar, eller, der skadan skett inom distrikt, der både svenska och norska Lappar sig uppehålla, en af hvartdera folket. Kan ej heller detta ske inom nyssnämnda tid, eller uteblifver någon af de tillkallade, må förrättningen deraf ej uppehållas.

11 §.

Varder vid den i 10 § nämnda förrättning ersättningsfrågan ej i godo bilagd, åligger den, som skadan lidit, der han sitt ersättningsanspråk fullfölja vill, att skyndsamligen hos länsmannen i orten eller annan man, som af amtmannen blifvit förordnad att hålla dylika förrättningar, begära ny syn på stället för skadans värderande. Till denna syn, hvilken förrättas af länsmannen eller den, som dertill blifvit särskildt förordnad, med biträde af två lagrättsmän, dem han utser inom den i norska lagen den 28 Augusti 1854 18 § föreskrifna nämnd, eller, om sådane män icke utan tidspillan kunna komma tillstädes, bland de män, som äro upptagna å den allmänna listan öfver lagrättsmän, skall den ersättningsskyldige, om han är känd, eller, der fråga är om sådan ansvarighet, som i 9 § 3 mom. förmäles, förmannen eller andre förmannen instämmas medelst kallelse, som bör delgifvas senast dagen före förrättningen, om den, som kallas skall, uppehåller sig inom tjugu kilometer från förrättningsstället. Uppehåller han sig på längre afstånd derifrån, varde kallelsetiden förlängd med 24 timmar för hvarje fulla tjugu kilometer.

I de fall der den ersättningsskyldige eller förmannen eller andre förmannen icke kan instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan hafva lemnat distriktet utan att hafva i god tid förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, bör synen ändock hållas; och skall förrättningsmannen i protokollet anteckna anledningen dertill att vederbörande icke blifvit instämda. I dylika fall skola såväl förrättningsmannen som synemännen ständigt hafva sin uppmärksamhet fästad derpå att den frånvarandes rätt icke förnärmas. Vid synen skall den, som lidit skadan, medhafva de män, hvilka hållit den första besigtningen, eller, om sådant ej kan ske, framlägga deras skriftliga intyg om förloppet dervid. Han bör ock, om så nödigt anses, förevisa de handlingar, hvarpå hans egande- eller nyttjanderätt till den mark, der skadan skett, sig grundar. Förrättningsmännen skola, så vidt möjligt är, söka åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning angående skadans uppkomst och vidsträckthet, ställets belägenhet och beskaffenhet, om marken är inhägnad eller oinhägnad m. m., äfvensom angående den eller de personer, hvilka ega de renar, som gjort skadan, renarnas antal och storleken af de hjordar, de tillhöra.

En hvar, som är tillstädes der förrättningen hålles, är pligtig att på förrättningsmannens uppmaning tillkännagifva allt, som kan vara honom bekant och lända till upplysning i saken, och står hvar och en för innehållet af sitt yttrande i samma ansvar, som om det afgifvits inför domstol.

Vid skadans värderande skola synemännen noga taga hänsyn till såväl markens beskaffenhet och fruktbarhet, dess större eller mindre uppodling, grödans godhet och huruvida annan boskap än renar bidragit till skadan, som ock, der skada å utmark skett, de omständigheter, hvaraf enligt 9 § 4 mom. ersättningsskyldighet i detta fall är beroende, samt alla andra förhållanden, som ega inflytande å skadeersättningens belopp. I öfrigt skola synemännen till protokollet afgifva förklaring, under edsförpligtelse, der de icke förut aflagt ed såsom lagrättsmän, att värderingen är gjord efter deras bästa förstånd och öfvertygelse. Innan synen börjas, erinre förrättningsmannen synemännen om de skyldigheter, som, på grund af hvad här är stadgadt, dem åligga; och skall om denna erinran göras anteckning i protokollet.

Förrättningsmannen, som ej eger vid värderingen rösta, utom i händelse olika meningar mellan synemännen uppkomma, då den mening gäller, hvilken förrättningsmannen biträder, skall dock i hvarje fall vid protokollets afslutande afgifva sitt utlåtande, huruvida han anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något hänseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken.

Innan förrättningens slut skall förrättningsmannen söka åstadkomma förlikning mellan parterne. Träffas förlikning, har den samma verkan, som om den vore ingången inför förlikningskommissionen.

Värdering, som omtalas i denna paragraf, kan i händelse af rättegång förändras af domstolen, om skäl dertill förefinnes.

12 §.

För syneförrättning, hvarom i 11 § sägs, tillkommer förrättningsmannen, jemte den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente, för kallelse af en hvar af lagrättsmännen 80 öre, för hållande af synen 4 kronor om dagen och för utdrag af protokollet deröfver 70 öre arket. För nämnande af lagrättsmän och för bevittnande af protokollsutdragets rigtighet erhålles ingen betalning. Lagrättsmännen åtnjuta för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre.

13 §.

Kan ej heller vid den i 11 § omförmälda förrättning saken genom förlikning afgöras, åligger förrättningsmannen, om den, som skadan lidit, sådant påyrkar, till vederbörande amtman insända afskrift af förrättningsprotokollet med dertill hörande handlingar jemte eget yttrande angående de mäns trovärdighet, hvilka förrättat den föregående besigtningen, hvarefter amtmannen genast eller efter ytterligare undersökning, om sådan anses nödig, afgör, om skäl finnes till åtals anställande, i hvilket fall han föranstaltar om dylikt åtal enligt de för offentliga politisakers behandling gällande former — hvarvid dock föreläggande af straff icke eger rum — mot den eller dem, hvilka antingen, enligt hvad som förekommit, kunna anses öfvertygade om skadegörelsen eller eljest till följd af 9 § äro för densamma ansvarige. Sådana mål kunna efter omständigheterna handläggas antingen vid extra rätt eller vid tingen och står det den eller de tilltalade fritt att i dessa mål svara genom ombud.

Har skada af ifrågavarande beskaffenhet skett, men är skadan ringa, kan amtmannen besluta att allmänt åtal ej anställes, i hvilket fall det till amtmannen insända protokoll med bilagor tillställes den, som lidit skadan, med underrättelse det han eger att sjelf anhängiggöra och utföra sin talan, om han dertill finner sig befogad.

Ej heller eger allmänt åtal rum i de trakter, der distriktindelning icke förekommer.

Talan, som af enskild part anställes angående ersättning för skada af renar, utföres i enlighet med denna förordning, så vidt den å sådan talan är tillämplig; och kan anspråk på ersättning icke göras gällande, derest ej hvad i 10 och 11 §§ stadgas blifvit iakttaget. Målets instämmande till förlikningskommisssion är ej erforderligt.

14 §.

Hvad i 4, 10, 11, 12 och 13 §§ stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor eger ej tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa *efter gällande* lag.

15 §.

Talan emot Lappar om sådan gemensam ansvarighet, som i 9 § stadgas, anhängiggöres emot den, hvilken tjenstgjorde såsom förman i distriktet på den tid skadan *skedde. Förmannen* stämmes att svara i målet å vederbörande Lappars vägnar.

Tilltror förmannen sig kunna visa genom hvilkens eller hvilkas renar skada blifvit förorsakad eller att jemte de under hans tillsyn stående Lappar äfven andra böra för skadan ansvara, ege han att *låta instämma den eller de skyldige eller i senare fallet dem, emot hvilka anspråk om deltagande i ersättningen väckes, på det de må sjelfve svara i saken.*

Der i det fall, hvarom denna § handlar, hinder möter att stämma förman, skall stämningen delgifvas de Lappar, emot hvilka talan föres; och gälle då för dem hvad i föregående mom. om förman är sagdt.

Vill man yrka, att någon ådömes böter, skall i hvarje fall den, mot hvilken sådant yrkande framställes, sjelf instämmas.

Ådömes flere Lappar ersättningsskyldighet efter 9 § 3 eller 4 mom., skall i domen för en hvar fastställas huru mycket han har att gälda.

16 §.

Uppehöllo sig Lappar från begge rikena i ett distrikt vid den tid då der skett skada, för hvilken enligt 9 § 3 eller 4 mom. gemensam ansvarighet kan ega rum, skall kallelse till förrättning, hvarom i 10 och 11 §§ sägs, samt stämning i mål efter 15 § tillställas så väl den svenske som den norske förmannen.

17 §.

Lappar, hvilka, efter hvad i 9 § 3 *eller 4* mom. sägs, blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömde, eller, efter det värdering af skadan enligt 11 § egt rum, ingått förlikning om erläggande af en ersättning, som icke öfverstiger den genom värderingen bestämda med tillagd godtgörelse för omkostnader, vare oförhindrade att, *i händelse kännedom sedermera erhålles att skadan är föröfvad af renar tillhörande någon annan, eller att andra Lappar vid den tid då skadan skedde haft renar inom distriktet och sålunda böra i skadeersättningen deltaga*, väcka talan om återgäldande af hvad de erlagt eller den del deraf, som å öfriga Lappar belöper. Sådan talan må dock ej anhängiggöras senare än två år, efter det skadan skedde.

18 §.

Laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är tre månader. Den, hvars vistelseort enligt vederbörande länsmans intyg är okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist.

19 §.

1. Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen eller söker att dem derifrån fördrifva.

2. Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

3. I de trakter, der distriktindelning eger rum, skola under den tid, Lappar från det andra riket enligt 3 § ega att med sina renar der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedda med klubba; landshöfdingen eller amtmannen dock obetaget att från nämnda föreskrift för vissa trakter eller särskilda fall medgifva undantag, der det finnes kunna ske utan att det med densamma afsedda ändamål förfelas. Bestämmelser om storleken af klubban äfvensom närmare föreskrifter

i öfrigt i afseende på klubbningen gifvas af landshöfdingen eller amtmannen, som jemväl må kunna förordna, att i trakt, der distriktindelning icke eger rum, de bofastes hundar under tid, som nämnd är, skola hållas bundna eller klubbade. Hund, som har till vana att jaga renar äfven på tillåtet uppehållsställe eller att döda renar, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas; och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden. Underlåter egare af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas, eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor.

4. När Lapp hos länsmannen eller den, som af amtmannen blifvit förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse, som ofvan i 1 och 2 mom. är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, såvida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i 13 § bestämda grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.

20 §.

De i 3, 4 och 7 §§ samt i *19 §* 3 mom. omförmälda förseelser åtalas i Norge efter amtmannens föranstaltande inför politirätt. I Sverige skola dylika förseelser äfven vara underkastade allmänt åtal.

21 §.

I Sverige skall kungörandet af norsk dom, meddelad på grund af denna förordning, verkställas genom kronobetjent med vittne eller genom två stämningsmän eller nämndemän. Dervid skall ock, om rättegången är genom allmän åklagare utförd, den sakfälde affordras förklaring, huruvida han påyrkar domens pröfning i högre rätt. *Gör han det, skola förrättningsmännen gifva honom tillkänna, att stämningen till högre rätt, för så vidt han efter sakens beskaffenhet har rätt att fordra den, kommer att ega rum utan att han derom vidare underrättas. Härom böra förrättningsmännen vid domens kungörande förse densamma med påskrift, hvarefter den af amtmannen sedermera påtecknade*

stämningen ej kommer att kungöras för den sakfälde. I mål, som enligt 15 § blifvit mot förman utfördt, skall domen kungöras denne, som har att *afgifva förklaring, huruvida domens pröfning i högre rätt påfordras.*

22 §.

Dom, hvarigenom någon i det ena riket blifvit dömd till böter eller skadeersättning enligt denna förordning, kan i det andra riket bringas till verkställighet, om den eger laga kraft, den dömde dermed förklarat sig nöjd eller, då domen är meddelad i Norge, vad emot domen icke blifvit inom stadgad tid anmäldt (Appellationsfristen er udløben) eller, i en genom allmän åklagare utförd rättegång, domen blifvit den sakfälde kungjord, utan att han påyrkat densammas pröfning i högre rätt. Önskar någon doms verkställande i det andra riket, vände sig till landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, der domen är gifven, och teckne denne, derest sådant förhållande ådagalägges, på grund hvaraf den sökta verkställigheten må ega rum, bevis derom å domen samt sände handlingarne till vederbörande amtman eller landshöfding i det andra riket, hvilken föranstaltar om domens verkställande och de indrifna medlens öfversändande till förstnämnde landshöfding eller amtman.

Hvad om domar nu sagdt är, gälle ock om sådana i fråga om ersättning för skada, som i denna förordning omförmäles, träffade förlikningar, *hvilka af parter, förmän eller andre förmän blifvit ingångna inför rätta eller vid syn, enligt 11 §;* börande landshöfdingen eller amtmannen, då sådan förlikning, ingången i det ena riket, för verkställighet öfversändes till det andra, tillika meddela bevis, att förlikningen enligt förstnämnda lands lagar eger samma gällande verkan, som laga kraftvunnen dom.

Är dom, som kan bringas till verkställighet i båda rikena, gifven eller sådan förlikning träffad i sak angående gemensam ansvarighet efter 9 § 3 eller 4 mom., skall vederbörande landshöfding eller amtman i det rike, der skadan skett, på begäran af den som ersättningen tillkommer, låta förskottsvis utbetala beloppet till honom och, så vidt betalningsskyldighet ålagts undersåte i det andra riket, sända vederbörande amtman eller landshöfding derstädes styrkt afskrift af domen eller förlikningen med begäran om godtgörelse. Sådan godtgörelse skall då förskottsvis utbetalas af allmänna medel. Hos den betalningsskyldige kan förskottet indrifvas på enahanda sätt som är bestämdt i fråga om skatter.

I afseende å böters förvandling vid bristande tillgång till deras gäldande förfares enligt det lands lagar, der böterna skola *uttagas.*

23 §.

I de mål, der svensk Lapp är part i Norge eller norsk Lapp i Sverige, må ej stämpladt papper användas.

24 §.

I öfrigt komma de i hvartdera riket i allmänhet gällande lagar att tillämpas å Lapparne under deras vistande derstädes.

25 §.

När i denna förordning talas om Lapparnes renar förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste, hvilka lemnat renar till vård åt Lappar, hafva i fråga om dessa renar enahanda förpligtelser enligt denna förordning, som Lappar, hvilkas renar äro under andras vård.

26 §.

Embets- och tjenstemän, och särskildt landshöfdingar och amtmän, skola tillse, att de öfverflyttande Lapparne ej förnärmas i utöfvande af dem tillagda rättigheter.

27 §.

Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig *och som tillhör staten.*

Betesmark, som sålunda blifvit anvisad åt Lapparne, må till den utsträckning, som är af nöden för att lemna bete till de renar, hvilka år efter annat dit föras, icke underkastas intrång genom rödjning, odling, säterbruk eller betande af hemdjur; dock att hvad här är stadgadt icke utgör hinder för upprödjning och odling, efter offentlig myndighets beslut, af platser inom dessa trakter till skjutsstationer eller herbergen för resande.

28 §.

Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål, eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes i Norge genom värdering (Taxt) och i Sverige enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

29 §.

De bestämmelser i denna förordning, hvilka ordna förhållandet emellan Lapparne och den jordbrukande befolkningen, gälla icke inom Finnmarkens amt. Skulle svensk Lapp söka sommarbete i detta amt för sina renar, komma de för amtets norska Lappar särskildt gällande bestämmelser att å honom tillämpas.

30 §.

Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag Konungen för båda rikena bestämmer. *Den förblifver gällande i femton år från nämnda dag. Har, innan denna tid gått till ända, ny gemensam lag ej blifvit i begge rikena antagen, skall första bihanget eller kodicillen till gränsetraktaten af 7/18 Oktober 1751, som medan denna förordning är gällande blifver utan verkan, åter träda i kraft.*»

Lag-Utskottet, till hvars handläggning denna proposition blifvit af Kamrarne hänvisad, har, vid det förhållande, att ett i hufvudsakliga delar med propositionen öfverensstämmande förslag till förordning i ämnet blifvit af sistlidet års Riksdag för dess del antaget, ansett granskningen nu böra omfatta endast de delar af propositionen, hvari densamma skiljer sig från nämnda förslag och hvilka delar med kursiv stil af Utskottet utmärkts.

Stadgandet i 3 §, att Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvartdera rikets Lappar efter gammal sedvana hittills hafva besökt,

samt att der betjena sig af land och vatten så väl till underhåll för sig och sina renar, under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, som till jagt och fiske, *lika med rikets egna undersåtar*, har i anseende till de särskildt utmärkta, nu i förra förslaget tillagda orden — hvilka till sin mening icke torde kunna annorlunda uppfattas, än såsom likabetydande med: »lika med *andra* rikets egna undersåtar, *än vederbörande innehafvare af marken*» — gifvit Utskottet anledning att inhemta upplysningar om den rätt till jagt och fiske, som i Norge är rikets egna undersåtar tillerkänd.

Enligt norsk lagstiftning har jordegaren ensam rätt

till jagt *med hund* (N. L. 5—10—2), i det att allenast jagt med hund *efter björn och varg* är fri för en hvar;

till att *anbringa giller* (N. L. 5—10—6 och 7), hvilket dock synes endast kunna afse större och fullständigare gillerinrättningar, hvadan snaror att fånga kramsfågel och dylikt torde kunna utläggas af en hvar, dock att jordegaren alltid eger rätt att nedtaga dem, men ej att tillegna sig hvad deri må vara fångadt;

till jagt å *elg, hjort* och *bäfver* (Jagtl. 22 Juni 1863, § 3);

samt till jagt »*i hemmarken*» — hvarunder bör förstås gårdarne med all mark, som dertill ligger i den bebygda delen af trakten, alltså icke allenast »inmarken» utan ock »hemhagen» — i det att i hemmarken utan jordegarens tillåtelse ren, hare, tjäder, orre, hjerpe, ripa och rapphöns samt ejder icke må på något som helst sätt jagas, fångas eller dödas, om än hund härvid icke brukas (Jagtl. 22 Juni 1863, § 6).

Den för hvarje norsk undersåte fria jagten är sålunda, hvad angår vildt af mera betydelsefullt slag, inskränkt till *utmarken* eller fjellsträckningarne, och bör i nästan alla fall försiggå *utan hund*, samt till *allmänningar*, å hvilka jagten så väl med som utan hund är fri för en hvar, likasom det derstädes står en hvar öppet att anbringa giller eller andra inrättningar för djurfångst af alla slag (N. L. 5—10—10 till och med 12). Noga taget skulle dock endast inom bygden boende hafva rätt att å allmänning jaga med hund, men denna inskränkande bestämmelse lärer icke med stränghet tillämpas.

Fiske i *saltvatten* är enligt norsk lagstiftning fritt för enhvar, ej mindre vid stranden än å öppna hafvet (Reskript 23 April 1728), hvaremot strandegaren uteslutande har rätt till fisket i *sötvatten* och der, hvarest det af ålder har tillkommit honom (N. L. 5—11—2, 3, 4, 11 och 13). Jordegaren är vidare ensam berättigad att på sin grund uppföra *fastslående fångstinrättningar* (N. L. 5—11—14 och 15); hvaremot den omständighet, att fiskegarn eller annat löst fiskeredskap delvis måste fastgöras i land, icke

hindrar utöfvandet af fiske, der detsamma är fritt. Det kan dock ifrågasättas, huruvida ej, hvad *större* insjöar beträffar, fisket är fritt i deras midt, men denna fråga synes oafgjord.

Af det anförda torde framgå, att Lapparne i allmänhet komma att ega jagträtt å de ställen, der de få uppehålla sig, naturligen under iakttagande af gällande bestämmelser om förbuden tid beträffande vissa djurslag. Fiskerätten synes visserligen enligt lagens bokstaf nog inskränkt, men säkerligen torde i tillämpningen icke hädanefter, mer än hittills, komma att ifrågasättas att hindra Lapparne från fiske i de vattendrag, vid hvilka de uppehålla sig, särskildt som fisket der icke torde kunna för de fastboende vara af något egentligt värde. Enär derjemte den i nu ifrågavarande afseende föreslagna redaktionen å 3 § till ordalydelsen hufvudsakligen är lika med motsvarande i § 10 af 1751 års kodicill, har Utskottet hvarken ansett att skäl förekomma till anmärkning mot densamma eller att den skall lända till Lapparnes skada.

Utskottet bör härnäst fästa uppmärksamhet vid 9 § 4 mom., i hvilket frågan om den betesrätt, som inom Tromsö amt må tillkomma Lapparne, finnes besvarad annorledes än i den författning, hvilken Riksdagen nästlidet år beslöt.

Att i denna fråga en afvikelse föreligger från hvad tidigare varit föreslaget och godkändt, bör ej väcka undran, då det i förevarande lagstiftningsarbete gäller att skilja mellan tvenne så stridiga intressen som den bofastes och nomadens.

Det förslag till frågans lösning, hvilket nu blifvit framställdt, skiljer sig från det, som af sistlidet års Riksdag antogs, allenast i afseende å första veckan af Juli månad. Det innefattar, i jemförelse med det sistnämnda, en inskränkning i Lapparnes rätt, men på samma gång ock en utvidgning. Enligt de förra bestämmelserna voro Lapparne ej skyldige att ersätta den skada, som under sagda tid föröfvades genom renarnes betande å de bofastes utmark, med mindre de godtyckligt drifvit sina hjordar in på någon särskild jordegares område och dervid underlåtit tillse, att bördan af rendjurens underhåll blefve mellan de bofaste så jemnt som möjligt fördelad. De skulle nu under berörda tid blifva underkastade den för den efterföljande delen af sommaren gällande regeln om ersättningsskyldighet för hvarje minskning, som genom renarnes betande uppstode i det för den jordbrukande befolkningens hemdjur erforderliga betet. Men å andra sidan innebär det framlagda förslaget, såsom nyss nämndes, en utvidgning af de förmåner, hvilka förut tillärnats lapparne. Den gräns, bortom hvilken Lapparne må utan någon ersättningsskyldighet låta sina hjordar beta, var i fjolårets förslag bestämd, för den första veckan af Juli likasom för den öfriga delen af året,

till *sex* kilometer från jordegarens eller brukarens fasta bostad. Under sagda vecka skulle de nu erhålla fri betesrätt intill ett afstånd från gårdarne af *tre* kilometer. Huruvida den nu föreslagna ordningen kan finnas antaglig, beror naturligen derpå, om utmarken bortom sistnämnda gräns kan från och med Juli månads början anses lemna tillräckligt bete för renarne. Vore förhållandet sådant, kunde någon oskälig tunga ej sägas varda Lapparne tillskyndad genom de bestämmelser, som nu föreligga. Bestämmelserna skulle under sådan förutsättning vara att tillstyrka särskildt af det skäl, att de, såsom innefattande en maning till Lapparne att så mycket som möjligt hålla sina hjordar på afstånd från de bofastes hemegor, tjenade till att förebygga kollisioner mellan parterna.

På den frågan, huruvida under oftanämnda vecka Lapparne kunna finna tillräckligt underhåll åt renarne å de marker, som ligga bortom den angifna gränsen, har ock den utredning varit rigtad, hvilken föregått de ifrågavarande bestämmelsernas upptagande. Utskottet hänvisar till hvad derutinnan förekommer i bilagorna till den Kongl. propositionen. Af hvad der blifvit anfördt har Utskottet vunnit den öfvertygelsen, att nämnda fråga bör jakande besvaras.

Då nu bestämmelserna i 9 § 4 mom. innebära, att de Lappar, som under sommarmånaderna föra sina renar på bete inom Tromsö amt, under tiden intill den 1 Juli kunna undgå all ersättningsskyldighet för skada å sådan utmark, som i momentet afses, allenast de ej godtyckligt betunga den ene jordegaren mer än den andre; att de derefter och intill den 8 i nämnda månad må för att vara frie från ersättningsansvar draga sina hjordar tillbaka på ett afstånd af tre kilometer från gårdarne; samt slutligen att de under den sedermera följande delen af sommaren ega fri betesrätt å all den mark, som ligger ytterligare tre kilometer längre bort — så synes det Utskottet, som hade stadgandena blifvit bragta till så noggrann öfverensstämmelse som möjligt med de faktiska förhållanden, hvilka utgjort deras underlag: växtlighetens utveckling inom amtet, hvilken, börjande omkring medlet af Juni å de lägre, närmast gårdarne belägna markerna, dag för dag tager fart å längre bort liggande högre ställen, till dess, omkring 14 dagar efter midsommar, högfjellet lemnar allt det bete, hvaraf Lapparne för sina renar äro i behof.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt finner Utskottet sig böra tillstyrka, att stadgandena uti förevarande moment må i sin helhet godkännas.

Beträffande öfriga ändringar i det förra förslaget, af hvilka den uti sista § vidtagna enligt Utskottets förmenande, enär de förhållanden, som lagen afser att ordna, äro så vanskliga och så främmande för andra än dem som lefvat sig in deri, att fara för missgrepp ligger mycket nära, är syn-

nerligen välbetänkt, hänvisar Utskottet till de skäl för deras vidtagande, hvilka framgå af de handlingar, som äro den Kongl. propositionen bifogade; och får Utskottet följaktligen hemställa,

att Riksdagen må antaga det af Kongl. Maj:t afgifna förslag till Förordning rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Stockholm den 23 April 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Herr *Magnus Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1883.